

**UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**POLITICĂ, ADMINISTRAȚIE ȘI VIAȚĂ
DE PARTID ÎN REGIUNEA CLUJ**

1945-1964

REZUMAT

Conducător științific:

Prof. Univ. Dr. Sorin Mitu

Doctorand:

Romulus Călin Blanari

Cluj-Napoca

2015

Cuprins

INTRODUCERE	3
1. Metodologia de cercetare și sursele documentării.....	3
2. Context istoriografic.....	3
CAPITOLUL I	36
PRELUAREA PUTERII POLITICE ÎN REGIUNEA CLUJ DE CĂTRE PARTIDUL COMUNIST ROMÂN (1945-1947)	36
I.1. Scurt istoric al organizării administrativ teritoriale a Regiunii Cluj. Teritoriul și populația.....	36
I.1.1. Evoluția organizării administrativ-teritoriale a județului Cluj între 1918-1950.....	36
I.1.2. Structura etnică a populației județului Cluj între 1910-1948.....	46
I.1.3. Evoluția demografică a județului Cluj între 1910-1948.....	52
I.1.4. Evoluția structurii etnice a populației județului Cluj între 1910-1948.....	54
I.1.5. Evoluția organizării administrativ-teritoriale a Regiunii Cluj între 1950-1968.....	56
I.1.6. Structura etnică a populației Regiunii Cluj în 1956.....	59
I.2. Contextul politic național și internațional (1944-1947).....	61
I.2.1. Evoluția relațiilor internaționale între 1936-1947.....	61
I.2.2. Instaurarea comunismului în România între 1944-1947.....	72
I.3. Organizația Regională Cluj a P.C.R. și organizațiile de masă subordonate comuniștilor.....	80
I.3.1. Revenirea Transilvaniei de Nord între frontierele României.....	80
I.3.2. Aspecte privind evoluția Organizației Regionale Cluj a P.C.R. între 1945-1946.....	84
I.3.3. Raporturile Organizației Regionale Cluj a P.C.R. cu organizațiile de masă.....	98
I.4. Alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946 în Regiunea Cluj.....	108
I.4.1. Pregătirile privind desfășurarea campaniei electorale.....	108
I.4.2. Prima etapă a campaniei electorale (2 iunie-20 august).....	110
I.4.3. A doua etapă a campaniei electorale (20 august-19 noiembrie).....	114
I.4.4. Rezultatele alegerilor din 19 noiembrie 1946.....	120

CAPITOLUL II	123
STRUCTURI POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE LOCALE.....	123
II.1. Organizația Regională Cluj a Partidului Muncitoresc Român.....	123
II.1.1. Structura organizatorică a Regionalei Cluj a P.M.R.....	123
II.1.2. Aspecte privind componența organelor de conducere a Regionalei Cluj a P.M.R.....	140
II.2. Sfaturile Populare ale Regiunii Cluj.....	163
II.2.1. Organizarea și funcționarea Sfaturilor Populare.....	163
II.2.2. Aspecte privind componența Comitetului Executiv al Sfatului Popular al Regiunii Cluj.....	182
II.3. Mecanisme de exercitare a puterii în Regiunea Cluj.....	192
II.3.1. Nomenclatura Comitetului Regional Cluj al P.M.R.....	192
II.3.2. Rolul Partidului Muncitoresc Român în constituirea Sfaturilor Populare. Studiu de caz: alegerile din 3 decembrie 1950 în Regiunea Cluj.....	204
II.3.3. Controlul politic asupra Sfaturilor Populare.....	215
CAPITOLUL III	224
ECONOMIE.....	224
III.1. Industrie.....	224
III.2. Agricultură.....	261
III.3. Comerț.....	277
III.4. Transporturi.....	294
CAPITOLUL IV	308
SOCIETATE.....	308
IV.1. Educație.....	308
IV.2. Cultură de masă.....	328
IV.3. Sănătate.....	344
CONSIDERAȚII FINALE	361
BIBLIOGRAFIE	389
LISTĂ DE ABREVIERI	404
ANEXE	407

Cuvinte-cheie: Regiunea Cluj, politică, administrație, economie, societate.

Introducere

Considerații metodologice și istoriografice.

Începând cu anul 1990, cercetarea istoriografică românească a adoptat în general principiile științifice ale democrației occidentale, dar a menținut și unele caracteristici specifice perioadei anterioare. Astfel, realitatea istorică nu a fost întotdeauna reconstituită după criterii obiective, ci în funcție de anumite interese politice și influențe ideologice occidentale de moment, sau pur și simplu pe baza unor presupuneri ori interpretări subiective ale diverșilor autori care urmăreau să iasă în evidență prin elemente de originalitate și inedit. Dar în pofida acestor neajunsuri, au fost editate și lucrări de o valoare incontestabilă ce se plasează în categoria reperelor istoriografice solide și autentice.

Lucrarea de față a fost elaborată cu scopul de a prezenta evoluția Regiunii Cluj ca unitate administrativ-teritorială într-o perioadă foarte puțin studiată și cunoscută, respectiv 1945-1964, datorită interesului scăzut al cercetătorilor pentru istoria locală. În încercarea de a surprinde într-un tot unitar cele mai importante aspecte politice, economice și social-culturale ale Regiunii Cluj pe parcursul intervalului temporal menționat anterior, a fost utilizată o bază documentară alcătuită din surse inedite și editate. În condițiile în care edificiul oricărei lucrări ce se dorește a fi prestigioasă în domeniul Științelor Istorice trebuie să fie puternic clădit pe surse inedite, izvoarele fundamentale ce au servit acestui demers sunt în proporție de peste 80 % documentele de arhivă aflate în custodia Direcției Județene Cluj a Arhivelor Naționale, cuprinse în următoarele fonduri principale: P.C.R.-Fondurile nr. 1 și 13, Direcția Regională de Statistică Cluj-Fondul nr. 868, Sfatul Popular al Regiunii Cluj-Fondul nr. 219, Întreprinderea de Reparații Auto și Transport Cluj- Fondul nr. 1239 și Întreprinderea de Transport Auto Cluj-Fondul nr. 1240.

În ceea ce privește literatura de specialitate, aceasta cuprinde opere ce tratează problematici privind sistemul relațiilor internaționale în perioada 1920-1947, regimurile comuniste instaurate în Europa de Est și România între 1945-1947, organizarea

administrativ-teritorială a României, dar și lucrări ce ating tangențial subiectul tezei noastre. În această din urmă categorie, cele mai multe sunt monografiile ale județului și orașului Cluj, autorii oprindu-se foarte puțin la istoria Regiunii Cluj ca unitate administrativ-teritorială și câteva teze de doctorat, puține la număr, care însă tratează doar teme singulare, fragmentare, decupate din peisajul de ansamblu al evoluției istorice a Regiunii.

Capitolul I

Preluarea puterii politice în Regiunea Cluj de către Partidul Muncitoresc Român (1945-1947)

Între 1936 și 1945, evoluția relațiilor internaționale a fost marcată de puternice tensiuni generate de ambițiile expansioniste ale Marilor Puteri, care au dus în final la declanșarea celui de-al doilea război mondial. Politica dusă de Națiunile Unite în perioada confruntărilor militare dar mai ales după încheierea ostilităților, a avut un impact deosebit asupra continentului european, ale cărui țări au intrat în sferile de influență ale S.U.A. și U.R.S.S., cele două mari puteri care decisese soarta războiului.

În România, perioada 1945-1947 a fost marcată de măsurile aplicate de guvernul Petru Groza în vederea transpunerii în realitate a prevederilor programului politic dar și ale planului secret, menite să realizeze tranziția spre orânduirea socialistă și, în perspectivă, spre cea comunistă.¹

Instaurarea la 24 octombrie 1944 a regimului militar de ocupație sovietică în nord-vestul Transilvaniei, a permis constituirea la Cluj a Comitetul Regional al Partidului Comunist din România, care și-a extins treptat autoritatea asupra întregii Transilvanii de Nord, prin crearea și dezvoltarea progresivă a structurilor de partid în teritoriile recent eliberate de sub ocupația maghiară. Au fost înființate organizații locale ale P.C.d.R. la nivelul județelor, municipiilor și plaselor și de asemenea, au fost create celule de partid menite să-i cuprindă pe comuniștii din instituțiile de învățământ, clinici, spitale, unități

---

¹ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX: (1918-1948)*, București, Editura Paideia, 1999, p. 511-512.

economice și cartiere, care aveau un rol important în identificarea adversarilor politici, organizarea acțiunilor de propagandă și recrutarea de noi membri.²

În martie 1945, Regionala Cluj a Partidului Comunist din România cuprindea județele Cluj, Turda, Someș, Bistrița și Sălaj. În luna iunie, autoritatea Regionalei se extinde și asupra județului Mureș iar în decembrie județul Sălaj este cedat Regionalei Bihor. La 1 mai 1946, județul Mureș trece în subordinea nou-înființatei Regionale Mureș iar de la 1 iunie județul Alba intră în componența Regionalei Cluj. În fruntea acestei structuri, se afla un comitet format din 23 de membri și un secretariat (birou regional) alcătuit din secretarul politic și responsabilii celor patru resoarte: organizatoric, cadre, organizații de masă, educație politică (ulterior se vor mai adăuga încă două resoarte, instructori regionali și țărănesc, ai căror responsabili vor face parte și ei din secretariat). Acest organism avea funcția de a transmite, supraveghea și controla executarea planurilor și circularilor emise de Comitetul Central al P.C.d.R.³

În octombrie 1945, Partidul Comunist din România s-a transformat în Partidul Comunist Român, o organizație politică a clasei muncitoare alcătuită din proletariat, țărănime și intelectualitate, al cărui scop final era înfăptuirea într-o primă etapă a socialismului, înțeles ca o societate lipsită de „exploatarea omului de către om”, în care indivizii își asigură existența printr-o activitate compatibilă cu posibilitățile lor psihofizice, iar apoi a comunismului caracterizat prin dispariția claselor sociale și fundamentat pe unitatea deplină a întregului popor.⁴ P.C.R. era condus de Comitetul Central la nivelul căruia funcționau un Birou Politic, un Secretariat și o Comisie de Control. La nivel local funcționau organizații regionale, raionale, județene, de plasă și de sector, conduse de Comitete care alegeau din rândul lor un Birou, iar din cadrul Biroului, unul sau doi secretari pentru organizațiile regionale. Pentru organizațiile raionale, județene, de plasă sau de sector se alegea un singur secretar, cu excepția organizațiilor raionale sau județene ale centrelor industriale mai importante, care aveau dreptul să aleagă unul sau doi secretari.⁵ Întregul edificiu politic se sprijinea pe celula de partid, considerată organizație

---

² Marcela Sălăgean, *Administrația sovietică în Transilvania de Nord: noiembrie 1944-martie 1945*, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Română, 2002, p. 135.

³ Virgiliu Țărău, “Considerații asupra dinamicii interne a Partidului Comunist Român în anii 1944-1947. Studiu de caz. Județul Cluj”, *Anuarul Institutului de Istorie Cluj*, XXXV, 1996, p. 330.

⁴ *Statutul Partidului Comunist Român-1945*, București, Editura Partidului Comunist Român, 1945, p. 5-7.

⁵ *Ibidem*, p. 26-27.

de bază constituită la nivelul fabricilor, uzinelor, satelor, cartierelor, instituțiilor de stat și particulare sau subdiviziunilor acestora. Celula avea un număr minim de 3 membri și era condusă de un Birou sau de un secretar. Celulele cu peste 100 de membri deveneau organizații și își alegeau un Comitet.⁶

Alegerile din 19 noiembrie 1946 au reprezentat un moment important care a conferit comuniștilor legitimitate politică în județele aflate sub autoritatea Regionalei Cluj a P.C.R. Aflați la putere în timpul campaniei electorale, comuniștii și aliații lor au utilizat toate mijloacele pe care le-au avut la dispoziție pentru a obține victoria, începând cu aparatul administrației de stat și terminând cu falsificarea scrutinului. După atingerea acestui obiectiv, ei au putut să treacă în anii următori la comunizare pe cale legală.⁷

Capitolul II

Structuri politice și administrative locale

În februarie 1948, prin unificarea P.C.R. cu P.S.D. s-a constituit Partidul Muncitoresc Român reprezentând unicul partid al clasei muncitoare din România. Cu o structură întemeiată pe principiul teritorial și al locului de producție, P.M.R. dispunea de organizații județene, de plasă, de sector și organizații de bază.⁸ Intrarea în vigoare a *Legii nr. 5* din 7 septembrie 1950, care a împărțit teritoriul României în regiuni, raioane, orașe și comune a impus ajustarea structurii organizatorice a P.M.R. la noua realitate administrativă, vechile organizații fiind înlocuite cu entități create la nivel regional, raional, orașenesc și local. Au apărut astfel 28 de organizații regionale între care și Regionala Cluj; în septembrie 1952, numărul acestora a fost redus la 18 iar în 1960 la 16 regionale de partid.

Organul superior de conducere al Organizației Regionale Cluj a P.M.R. era Conferința Regională care avea ca atribuții analizarea activității partidului, a Comitetului Regional, a Comisiei de Revizie, a Sfatului Popular și a organizațiilor de masă,

---

⁶ *Ibidem*, p. 28.

⁷ Eugen Mioc, *Comunismul în Banat*, Vol. I, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007, p. 56.

⁸ *Ibidem*, p. 28-33.

identificarea și soluționarea problemelor politico-administrative, economice, sociale și culturale din cuprinsul Regiunii, alegerea Comitetului Regional, a Comisiei de Revizie și a delegaților la Congresul P.M.R., adoptarea de măsuri în vederea optimizării continue a activității de partid.⁹

Comitetul Regional era organul care prin funcțiunile sale coordona întreaga activitate de partid din Regiune, asigurând aplicarea în practică a hotărârilor și directivelor C.C. și ale Conferinței Regionale, conducerea organelor regionale de presă de partid, pregătirea politico-ideologică a membrilor, educarea în spiritul comunist a oamenilor muncii, selecționarea și promovarea cadrelor, administrarea finanțelor și a bunurilor materiale. Pentru îndeplinirea acestor sarcini, Comitetul alegea ca organ executiv Biroul și constituia Colegiul de Partid.¹⁰

Biroul avea în subordine un aparat executiv ajutător compus din mai multe secții, care se ocupau de selectarea și repartizarea cadrelor, acordarea de ajutor organizațiilor de partid și controlul executării hotărârilor partidului și ale organelor de stat. Secțiile erau conduse de șefi de secție secondăți de un adjunct și aveau sectoare alcătuite din activiști politici și cadre tehnice specializate. Fiecare sector era condus de un șef care îndruma și controla activitatea sectorului respectiv.¹¹

Colegiul de Partid era un instrument de verificare și control al modului în care erau respectate prevederile *Statutului* cu privire la disciplina și morala de partid. De asemenea, Colegiul avea și sarcina de a investiga la cererea Comitetului Regional abaterile săvârșite de unii membri de partid, precum și de a examina apelurile formulate de activiștii sancționați care contestau din diverse motive pedepsele aplicate.¹²

Comisia de Revizie verifica realizarea bugetului și gestionarea bunurilor materiale ale partidului, precum și modul în care erau examinate și rezolvate cererile și sesizările cetățenilor trimise organelor de conducere ale Regionalei.¹³

La 6 martie 1951, Regionala Cluj a P.M.R. număra 40077 de membri repartizați în 1248 de organizații de bază (604 la oraș și 644 la sate) grupate în 8 organizații raionale

---

⁹ *Statutul Partidului Comunist Român-1965*, București, Editura Politică, 1965, p. 52.

¹⁰ *Ibidem*, p. 53-56.

¹¹ Andrei Alexandrescu, *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist: instituții de partid, de stat, obștești și cooperatiste*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2012, p. 452.

¹² *Statutul Partidului Comunist Român-1965*, București, Editura Politică, 1965, p. 46.

¹³ *Ibidem*, p. 47.

(Aiud, Câmpeni, Cluj, Dej, Gherla, Huedin, Jibou, Turda) și 2 organizații orășenești (Cluj, Turda).¹⁴

După reorganizarea teritorială realizată prin *Decretul 331* din 27 septembrie 1952, se cristalizează noi structuri de partid la nivelul noilor unități administrative respectiv raioane, orașe de subordonare raională și comune, iar aparatul de conducere al Regionalei, cu precădere secțiile acestuia, înregistrează unele modificări impuse de necesitatea simplificării birocrăției și a reducerii cheltuielilor bugetare. În acest sens, restructurarea aparatului de conducere al Regionalei a vizat doar reducerea numărului de salariați nu și a membrilor comitetelor care făceau parte din nomenclatură și care erau retribuiți la locurile lor de muncă. Salariați ai comitetelor erau secretarii, șefii de secție și de sector, instructorii acestora și personalul de deservire. Tot salariați erau și membrii, referenții și tehnicienii Colegiului de Partid, însă acest organism funcționa doar la nivel regional, nu și la nivel raional sau orășenesc.

La 27 februarie 1957, C.C. al P.M.R. a trimis în teritoriu o circulară cu privire la îmbunătățirea structurii organizatorice a regionalelor. Astfel, Comitet Regional Cluj avea obligația de a dispune de un număr de instructori teritoriali proporțional cu numărul Comitetelor raionale și orășenești subordonate. Unele dintre sectoarele din cadrul secțiilor Comitetului Regional au fost desființate iar secțiile Comitetelor raionale și orășenești au dispărut complet. Secretarii acestora conduceau direct un grup de instructori teritoriali și răspundeau de toată activitatea organizațiilor de partid de care se ocupau acești instructori. La unele Comitete raionale și orășenești care aveau în subordine un număr mai mare de organizații de bază funcționa un număr de 3 secretari. Instructorii teritoriali ai Comitetelor raionale de partid aveau în subordine câte 6-7 organizații de bază iar cei ai Comitetelor orășenești de subordonare regională, câte 16-17 organizații de bază. Numărul secretarilor și lucrătorilor de partid de la comitetele și organizațiile din întreprinderi a fost redus pentru a se diminua numărul activiștilor scoși din producție.¹⁵

În decembrie 1957, Regionala Cluj a P.M.R. cuprindea 14 organizații raionale (Aiud, Beclean, Bistrița, Câmpeni, Cluj, Dej, Gherla, Huedin, Jibou, Luduș, Năsăud, Sărmaș, Turda, Zalău), 2 organizații orășenești regionale (Cluj, Turda), 9 organizații

---

¹⁴ D.J.C.A.N., P.C.R., *Fond 13*, Dosar 71/1951, fila 25.

¹⁵ Eugen Mioc, *Comunismul în Banat*, Vol. II, Timișoara, Editura Excelsior Art, 2010, p. 98-99.

orășenești raionale (Abrud, Aiud, Bistrița, Câmpia Turzii, Dej, Gherla, Năsăud, Ocna Mureș, Zalău),¹⁶ 13 organizații de partid în întreprinderi și instituții, 254 organizații de partid comunale, 2532 organizații de bază și organizații de atelier/secție cu drept de organizație de bază, 43910 membri de partid și 6323 candidați.¹⁷

În 1961, după reorganizarea administrativă operată la 24 decembrie a anului precedent, Regionala Cluj a P.M.R. integra 9 organizații raionale (Aiud, Bistrița, Câmpeni, Dej, Gherla, Huedin, Năsăud, Turda, Zalău), 2 organizații orășenești regionale (Cluj, Turda), 12 organizații orășenești raionale (Aiud, Abrud, Bistrița, Câmpeni, Câmpia Turzii, Gherla, Dej, Beclean, Năsăud, Huedin, Ocna Mureș, Zalău), 21 de organizații de partid la nivel de întreprindere/instituție, 198 de organizații de partid comunale, 2232 de organizații de bază și organizații de secție/atelier cu drept de organizație de bază, 52858 membri de partid și 7815 candidați.¹⁸

Decretul nr. 259 din 28 decembrie 1950 a oferit cadrul juridic pentru organizarea și funcționarea Sfaturilor Populare, organele locale ale puterii de stat și baza politică a regimului de democrație populară. Ele exercitau puterea de stat pe întreg teritoriul lor potrivit Constituției și legilor țării și organizau participarea activă a oamenilor muncii la conducerea treburilor obștești și la opera de construire a socialismului. Sfaturile Populare regionale, raionale, orășenești și comunale erau alcătuite din deputați aleși de către oamenii muncii pentru o perioadă de 4 ani, timp în care deputații erau direct răspunzători de întreaga lor activitate în fața cetățenilor care i-au ales. Deputații aveau obligația de a face dări de seamă în fața adunărilor populare asupra activității Sfatului Popular din care făceau parte și puteau fi revocați de către alegători înaintea termenului pentru care au fost aleși.¹⁹

Comitetele Executive, organele de execuție și dispoziție ale Sfaturilor Populare regionale, raionale, orășenești și comunale erau alcătuite din președinți, vicepreședinți, secretari și membri, aleși de Sfaturile Populare respective. Principala sarcină a Comitetelor Executive era de a conduce activitatea economică, socială și culturală pe întregul teritoriu în care funcționau, în limita drepturilor atribuite de lege. Comitetele

---

¹⁶ D.J.C.A.N., *P.C.R., Fond 13*, Dosar 15/1957, filele 31-32.

¹⁷ D.J.C.A.N., *P.C.R., Fond 13*, Dosar 48/1957, filele 2-4.

¹⁸ D.J.C.A.N., *P.C.R., Fond 13*, Dosar 27/1961, filele 2-4.

¹⁹ *Decretul nr. 259*, Buletinul Oficial nr. 122 din 28 decembrie 1950.

Executive erau direct răspunzătoare de activitatea lor în fața Sfatului Popular care le-au ales dar și în fața Sfatului Popular superior și a organelor executive ale acestora.²⁰

În 1951, în Regiunea Cluj funcționau următoarele Sfaturi Populare: Sfatul Popular Regional; Sfaturile Populare raionale Aiud, Câmpeni, Cluj, Dej, Gherla, Huedin, Jibou, Turda; Sfatul Popular al orașului de subordonare republicană Cluj; Sfatul Popular al orașului de subordonare regională Turda; Sfaturile Populare ale orașelor de subordonare raională Abrud, Aiud, Dej, Gherla, Zalău; 201 Sfaturi Populare comunale.²¹

După 27 septembrie 1952, când a fost promulgat *Decretul 331* prin care s-a realizat o nouă reformă administrativă, în Regiunea Cluj au fost organizate următoarele organe locale ale puterii de stat: Sfatul Popular Regional; 14 Sfaturi Populare raionale (Aiud, Abrud, Bistrița, Câmpeni, Cluj, Dej, Gherla, Huedin, Jibou, Luduș, Năsăud, Sărmaș, Turda, Zalău); Sfaturile Populare ale orașelor de subordonare regională Cluj și Turda; 9 Sfaturi Populare ale orașelor de subordonare raională (Aiud, Abrud, Bistrița, Câmpia Turzii, Dej, Gherla, Năsăud, Ocna Mureș, Zalău); 318 Sfaturi Populare Comunale.²² Această configurație administrativ-organizatorică s-a menținut și după aplicarea *Decretului 12* din 1956, cu precizarea că numărul Sfatului Popular communal a crescut de la 318 la 326.

Legea nr. 6 din 28 martie 1957, menține calitatea Sfatului Popular de organe locale ale puterii de stat în regiuni, raioane, orașe și comune, reafirmă rolul lor primordial în conducerea activității economice și culturale în cadrul unităților administrativ-teritoriale în care au fost alese și specifică punctual sarcinile acestora: dezvoltarea industriei, agriculturii și comerțului pe plan local; administrarea judicioasă a patrimoniului silvic; progresul edilitar; dezvoltarea învățământului, culturii și a sportului de masă; impunerea respectării legii; protejarea drepturilor cetățenești; ocrotirea sănătății publice; asigurarea unui trai decent pentru populație.²³

Comitetele Executive, organele executive și de dispoziție ale Sfatului Popular, erau alcătuite din președinte, vicepreședinți și membri, aleși în sesiune de către Sfaturile Populare dintre deputați. Numărul vicepreședinților și al membrilor era stabilit în

---

²⁰ *Ibidem.*

²¹ Valeriu Ureche, *Organizarea administrativ-teritorială a României: 1918-2006*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2006, p. 179.

²² Valeriu Ureche, *op.cit.*, p. 185.

²³ *Legea nr. 6/1957*, Buletinul Oficial nr. 11 din 28 martie 1957.

conformitate cu normele fixate de Consiliul de Miniștri iar secretarii Sfaturilor Populare erau desemnați în funcție potrivit tot normelor fixate de Consiliul de Miniștri. Acești secretari participau de drept la lucrările Comitetului Executiv cu vot consultativ.²⁴

În decembrie 1960 a avut loc o nouă reformă administrativă în urma căreia au fost desființate raioanele Beclean, Cluj, Jibou, Luduș și Sărmaș. Indicele lor de rentabilitate, cu excepția raionului Cluj, era nesatisfăcător în condițiile în care aceste raioane aveau în subordine un număr restrâns de comune, pe teritoriul lor nu existau mari unități industriale sau baze însemnate de materii prime, iar reședințele lor se aflau în localități rurale slab dezvoltate, lipsite de școli medii și spitale care să deservească populația aferentă.²⁵

Între 1961 și 1967 în Regiunea Cluj au funcționat ca organe locale ale puterii de stat, Sfatul Popular Regional, Sfaturile Populare ale orașelor de subordonare regională Cluj și Turda, Sfaturile Populare ale raioanelor Aiud, Bistrița, Câmpeni, Dej, Gherla, Huedin, Năsăud, Turda și Zalău, Sfaturile Populare ale orașelor de subordonare raională Aiud, Abrud, Bistrița, Câmpeni, Câmpia Turzii, Dej, Gherla, Huedin, Năsăud, Ocna-Mureș, Sângeorz-Băi și Zalău și un număr de 268 de Sfaturi Populare comunale.

Capitolul III

Economie

Perioada construcției socialiste cuprinsă în intervalul temporal 1950-1965, a fost marcată de o puternică dezvoltare a principalelor ramuri industriale, un progres deosebit înregistrându-se în sectoarele construcției de mașini și chimiei, primul susținut de întreprinderi precum *Unirea*, *Tehnofrig*, *Triumf*, *Metalul Roșu*, iar cel de-al doilea de unități economice ca *Terapia*, U.P.S.O.M. sau Uzina Chimică Turda. În ramura construcției de mașini și a prelucrării metalelor, producția globală a crescut de peste 13 ori iar în ramura chimică, de 11 ori și jumătate. Rezultate impresionante se remarcă și în domeniul celulozei și hârtiei unde își desfășurau activitatea Combinatul de Celuloză și

---

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Mihaela Cristina Verzea, *op. cit.*, p. 322.

Hârtie din Dej, Fabrica de Hârtie de la Prundul Bârgăului și Fabrica de Cartoane din Cluj, care în 1965 au reușit să realizeze o producție globală mai mare cu 886 % decât în 1950. La un nivel apropiat de performanță s-a situat și sectorul exploatării și prelucrării lemnului, reprezentat de întreprinderile forestiere existente în toate raioanele Regiunii dar și de unitățile de prelucrare și industrializare a lemnului din Dej, Gherla sau Cluj. Dezvoltarea acestei ramuri industriale este reliefată de creșterea producției globale cu 747 de procente în 1965, față de 1950.

Poziția a 5-a în acest clasament este deținută de sectorul materialelor de construcții care a realizat o creștere a producției globale de 671 %. Materia primă era asigurată în principal de Trustul Minier Cluj și Întreprinderea Cariere și Balastiere Cluj iar produsele finite erau obținute în numeroase unități de profil, între cele mai importante înscriindu-se Fabrica de Cement din Turda, Fabrica de Țigle și Cărămizi *Arieșul* din Câmpia Turzii, Fabrica de Teracotă din Bistrița, Fabrica de Produse Refractare din Dej și Fabrica de Prefabricate din Beton din Aiud.

Creșteri importante ale producției globale au realizat și sectorul sticlei, porțelanului, faianței (+453 %), prin contribuția întreprinderilor de profil din Turda (Fabrica de Sticlă, *Electroceramica*) și Cluj (Fabrica de Porțelan) și sectorul confecțiilor (+428 %), unde *Flacăra* Confecții Cluj beneficia de un statut deosebit.

Următoarele locuri au revenit sectoarelor: metalurgie feroasă cu o creștere a producției globale de 327 %; alimentar cu o creștere a producției globale de 191 %; pielărie, blănărie, încălțăminte, cu o creștere a producției globale de 155 %; combustibil, cu o creștere a producției globale de 152 %.

Politicile agrare transpuse în practică de către autoritățile comuniste nu au avut efecte benefice asupra dezvoltării principalelor culturi vegetale, în condițiile în care acestea au generat în cursul a 15 ani, reducerea suprafeței cultivate cu 16 % și scăderea producției totale cu 1 %.

Între 1951-1965 suprafața cultivată cu cereale (grâu, secară, orz și orzoaică, ovăz, porumb) s-a diminuat cu 18 procente, la fel ca și suprafețele cultivate cu plante alimentare industriale (floarea-soarelui, sfeclă de zahăr) și plante textile, care au înregistrat pierderi de 2, respectiv 61 de procente. La polul opus se plasează culturile de

legume pentru boabe (mazăre, fasole) și legume (cartofi, ceapă, varză, roșii), ale căror suprafețe cultivate au cunoscut o extindere de 1 %, respectiv 24 %.

În ceea ce privește producția totală, recolta de cereale a atins în 1965 doar 90 % din cantitatea obținută în 1951, cea de legume pentru boabe doar 89 %, iar cea de legume doar 98 %. O scădere dramatică se constată în cazul producției la plante textile (-73 %), spre deosebire de producția la plante industriale alimentare, unde se remarcă o creștere de 54 %, aspecte ce ilustrează faptul că partidul era preocupat mai mult de furnizarea materiilor prime pentru dezvoltarea industriei alimentare și mai puțin către sectorul confecțiilor, care nu constituia un element de bază al progresului economic regional.

Dezvoltarea sistemului de circulație a mărfurilor în perioada 1951-1965, este ilustrată atât de creșterea numărului de unități comerciale cât și de cea a volumului de desfacere cu amănuntul a produselor alimentare și nealimentare. Astfel, dacă între 1951 și 1955, rețeaua comercială socialistă se extinde cu 561 de unități, în intervalul 1955-1959 se mai adaugă încă 283 de unități, pentru ca pe segmentul temporal următor (1959-1965) să se înregistreze o nouă creștere a numărului unităților, care ajunge în 1965 la 3311 unități (+54 % față de 1951). Expansiunea cea mai puternică se constată în cazul în cazul rețelei unităților de alimentație publică.

În ceea ce privește evoluția volumului de desfacere a mărfurilor între 1951-1965, aceasta s-a înscris într-o tendință crescătoare, cu un ritm mai accelerat în intervalul 1959-1965 și mai lent în perioadele 1951-1955 și 1955-1959. Astfel, dacă în 1955 volumul vânzărilor se ridică la suma de 1636 milioane (186 % față de 1951), el a ajuns în 1959 la 2115 milioane de lei (234 % față de 1951) și la 3889 milioane de lei (431 % față de 1951) în 1965. Cele mai mari sume au fost încasate din vânzarea mărfurilor nealimentare, deoarece prețul acestora era mai ridicat, dar cele mai mari creșteri s-au înregistrat la vânzarea produselor alimentare, în condițiile creșterii demografice și prin urmare, a nevoii tot mai mari de hrană pentru populație.

Dinamica volumului de mărfuri transportate rutier între 1955 și 1965 s-a înscris pe o traiectorie ascendentă, cu un ritm mult mai accelerat pe intervalul 1959-1965. Dacă în 1959 cantitatea de mărfuri transportată a fost mai mare cu 327 % comparativ cu anul 1955, în 1965 ea sporește de peste 24 de ori, în raport cu același an de referință (1955). O situație asemănătoare se înregistrează și în cazul transportului rutier de călători, în

condițiile în care față de 1955, numărul acestora a crescut în 1959 cu 38 % și cu 554 % în 1965.

În sfârșit, parcursul rutier al mărfurilor a înregistrat o creștere de 89 de procente între 1955-1959, la care se adaugă alte 1066 de procente realizate pe segmentul 1959-1965. În mod similar, parcursul rutier al călătorilor sporește în 1959 cu 38 % față de 1955 și cu 320 % în 1965, în raport cu anul 1955.

Dezvoltarea domeniului transporturilor rutiere s-a realizat în strânsă legătură cu evoluția industrială, principalul factor care a determinat schimbările profunde intervenite la nivelul societății regionale clujene. Industria a fost componenta economică fundamentală care a furnizat baza tehnico-materială indispensabilă extinderii parcului auto, a asigurat volumul de mărfuri ce urmau a fi expediate spre diverse locații și a oferit călătorii, în cea mai mare parte domiciliați în mediul rural, care trebuiau să ajungă la locurile de muncă din întreprinderile situate în orașe sau la marginea acestora. Fără industrie, transporturile n-ar fi devenit o ramură economică în adevăratul sens al cuvântului, în condițiile în care activitatea acestui sector s-ar fi desfășurat în continuare cu mijloace rudimentare și într-un spațiu extrem de limitat.

Capitolul IV

Societate

Transformările profunde care au afectat societatea românească începând cu 6 martie 1945, nu au ocolit nici domeniul învățământului, a cărui evoluție a fost puternic marcată de concepția comunistă în ceea ce privește scopul sistemului educațional: crearea *Omului Nou* înzestrat cu rațiune și voință liberă, un om puternic, energic și disciplinat, care își asumă în mod responsabil misiunea de construire a socialismului.

În perioada 1950/1951 și 1965/1966, numărul copiilor înscriși în învățământul preșcolar a crescut cu 72 de procente, într-un ritm mai accelerat pe intervalul 1950/1951-1957/1958 și mai lent pe următorul interval temporal. Această creștere a fost susținută în principal de mediul urban, acolo unde modelul femeii casnice începea să devină anacronic, întrucât opera de construire a socialismului avea nevoie de cât mai multă forță

de muncă, fără să țină seama de tradiție. În acest nou context economic, social și cultural, femeia de la oraș, obligată să se integreze în câmpul muncii, a fost lipsită de posibilitatea de a-și crește acasă copiii încă mici, această sarcină fiind treptat asumată de statul socialist.

În învățământul de cultură generală, în anul școlar 1957/1958 erau înscriși cu 6 % mai mulți elevi decât în 1950/1951. Această creștere ne semnificativă se explică prin faptul că, până în 1956, învățământul obligatoriu era doar de 4 ani, motiv pentru care numeroși elevi renunțau la studii după absolvirea ciclului primar. În mentalitatea familiei românești, reușita în viață a individului nu era condiționată de educația primită în sistemul oficial de învățământ, ci de punerea în aplicare a sfaturilor primite din partea celor mai bătrâni și de înțelepciunea dobândită în urma experiențelor trăite personal în diverse împrejurări. În plus, imensa majoritate a părinților nu beneficiase la rândul său decât de o educație strict elementară și în consecință, adulții nu aveau pretenția ca ai lor copii să-i depășească din această perspectivă. Abia după generalizarea învățământului de 7 ani realizată în 1956 și mai ales după 1961, când s-a introdus învățământul obligatoriu de 8 ani, numărul elevilor înscriși în educația de cultură generală a început să crească, pe măsură ce tinerele generații au fost nevoite să rămână mai mult timp în sistemul de învățământ, iar părinții au fost constrânși să se conformeze cerințelor legislative.

Învățământul tehnic și profesional a fost strâns legat de evoluția economică a Regiunii Cluj. Astfel, în 1950 când a demarat procesul de industrializare care nu putea fi susținut în absența unor cadre cu o pregătire adecvată, existau 27 de școli medii tehnice care integrau 6945 de elevi și 49 de școli profesionale de ucenici în care erau înscriși 6985 de elevi. Însă, pe măsură ce obiectivele primului cincinal erau îndeplinite, economia regională atingând treptat un anumit nivel de dezvoltare, iar cererea de specialiști începea să fie progresiv acoperită, nevoia de a forma noi cadre s-a diminuat și în consecință a scăzut atât numărul școlilor tehnice și profesionale cât și cel al elevilor care frecventau cursurile acestora. Spre exemplu, în anul școlar 1955/1956 mai funcționau 11 școli medii tehnice cu 1873 de elevi și 24 de școli profesionale cu 5311 elevi.²⁶

---

²⁶ *Anuarul Statistic al Regiunii Cluj-1960...*, p. 144.

Odată cu stabilirea obiectivelor celui de-al doilea cincinal, economia regională și-a reluat ritmul de dezvoltare, conferind astfel învățământului tehnic și profesional o nouă dimensiune de creștere, tendință ce se va păstra până în 1966.

În ceea ce privește numărul studenților înscriși în învățământul superior, acesta a crescut constant în perioada 1950-1966, creștere ce a avut la bază câteva cauze principale: în primul rând, evoluția societății clujene a impus cu necesitate prezența unor specialiști cu înaltă calificare în toate domeniile de activitate; în al doilea rând, absolvenții învățământului de cultură generală nu aveau o pregătire corespunzătoare integrării pe piața muncii în contextul industrializării, fiind astfel nevoiți să urmeze cursurile unor instituții de învățământ superior pentru obținerea unei diplome de specializare într-un domeniu sau altul; în al treilea rând, ocuparea unor funcții importante de partid sau de stat era mult mai facilă pentru posesorii unor studii superioare decât pentru cei cu nivel mediu sau elementar de educație.

În decembrie 1967, Conferința Națională a P.C.R. a hotărât creșterea duratei învățământului general obligatoriu la 10 ani, optimizarea organizării liceelor de cultură generală și a celor de specialitate, acestea din urmă apărute încă din iulie 1966, a școlilor profesionale pentru muncitori și maiștri și dezvoltarea învățământului seral și fără frecvență. Sistemul de educație trebuia să dispună de toate posibilitățile pentru a asigura instrucția tineretului, formarea profilului său politic, moral și spiritual, în acord cu cerințele ideologiei socialiste.²⁷

După 1948, în contextul demarării procesului de construire a socialismului în România, când clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, sub îndrumarea P.M.R., a ajuns să conducă viața politică și economică a țării, desăvârșirea revoluției culturale a reprezentat un deziderat important al regimului comunist.²⁸ Construirea culturii socialiste, după cum au afirmat Lenin și Stalin, era direct dependentă de activitatea politică, de conștiința socialistă, de nivelul cultural al maselor și de participarea acestora la edificarea culturii. Această antrenare a maselor în domeniul

---

²⁷ Ștefan Bârsănescu, *Educația, învățământul, gândirea pedagogică din România: dicționar cronologic*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1974, p. 166-167.

²⁸ *Instrucțiuni pentru intensificarea activității cultural-educative în lunile de iarnă ale anului 1951/1952*, București, Editura de Stat pentru imprimare și publicații, 1951, p. 3.

culturii își găsea expresia în revoluția culturală, parte integrantă a procesului de construire a socialismului.²⁹

Procesul de culturalizare a maselor populare în Regiunea Cluj s-a realizat într-o măsură semnificativă datorită eforturilor depuse de învățătorii de la sate care, mai mult sau mai puțin constrâși, au contribuit prin activitatea lor la educarea socialistă a țăranimii și la transpunerea în practică a deciziilor partidului referitoare la construirea unei noi societăți. La rândul lor, directorii de cămine culturale, activiștii culturali, bibliotecarii, responsabilii cercurilor de studiu și ai colțurilor roșii, ca și toți ceilalți implicați în domeniul cultural au fost convinși prin diferite mijloace că munca lor era extrem de importantă, pentru că ea condiționa orientarea țăranimii în direcția integrării în structurile colectiviste ale agriculturii și transformarea vieții satului în sens socialist, în conformitate cu afirmațiile lui Gheorghe-Gheorghiu-Dej: „Munca pentru transformarea socialistă a agriculturii a devenit o sarcină centrală a partidului, de realizarea căreia depinde triumful definitiv al orânduirii socialiste în țara noastră”.³⁰ Orice formă de opoziție care s-ar fi manifestat împotriva acestui curent ar fi fost inutilă în contextul în care politicile statului român erau dictate de Moscova, iar Uniunea Sovietică era o putere internațională care domina categoric Europa Răsăriteană și avea în vedere exclusiv propriile sale interese.

La 3 noiembrie 1948, prin *Decretul nr. 302* emis de Ministerul Sănătății au fost naționalizate toate instituțiile sanitare care nu se aflau în proprietatea statului, cu fondul de comerț și cu toate obligațiile contractate în vederea funcționării lor, statul preluând astfel sarcina ocrotirii sănătății întregii populații: prevenirea îmbolnăvirilor; depistarea activă și precoce a bolilor și tratarea lor la timp; readaptarea și reîncadrarea corespunzătoare în viața socială și mai ales în câmpul muncii a foștilor bolnavi; îmbunătățirea și promovarea sănătății fizice și mintale a populației; creșterea capacității de muncă, prelungirea vieții și a perioadei active.³¹

În acest scop, statul a elaborat legislația necesară, dispozițiile și măsurile de igiena alimentației și igiena centrelor populate menite să apere sănătatea colectivității, a mamelor, copiilor și tineretului, măsuri de protecția muncii a salariaților din întreprinderi, instituții, șantiere, S.M.T., G.A.S. și cooperății meșteșugărești. De asemenea, statul

---

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ *Ibidem*, p. 20.

³¹ Theodor Ilea, *Sănătatea publică în mediul rural*, București, Editura Medicală, 1964, p. 29.

socialist a finanțat și garantat realizarea sarcinilor din domeniul sanitar, pentru a asigura dezvoltarea și dotarea tehnică a instituțiilor sanitare, buna funcționare a rețelei de ocrotire a sănătății, lărgirea cadrului gratuității asistenței medicale și a medicamentelor, precum și salarizare cadrelor medicale.³²

Având la bază concepții socialiste de sănătate publică, în Regiunea Cluj a fost creat începând din 1950, un sistem unitar de măsuri de stat și obștești pentru ocrotirea sănătății populației, care s-a dezvoltat și consolidat în cadrul planului de stat, în paralel cu progresele înregistrate în domeniul economic.³³ Cu toate lipsurile lui, sistemul medical a contribuit semnificativ la îmbunătățirea stării de sănătate psiho-fizică a cetățenilor din mediul urban și mai ales din mediul rural și a influențat în sens pozitiv evoluția demografică, prin creșterea speranței de viață a locuitorilor și reducerea mortalității infantile. Regimul comunist avea nevoie de indivizi înzestrați cu o mare capacitate de muncă și rezistență la stres, care să poată fi folosiți în mod eficient în procesul de producție, să asigure dezvoltarea economică într-o manieră corespunzătoare și să pună în aplicare politicile de partid și de stat.

Considerații finale.

Regimul politic instaurat în România și implicit în Regiunea Cluj după alegerile din noiembrie 1946 a produs modificări de substanță la toate nivelurile societății. În domeniul economico-social s-au realizat progrese importante, dar pe plan cultural-spiritual a demarat un proces lent dar sigur de alienare a ființei umane, în condițiile în care omul a început să fie perceput ca un simplu instrument de realizate a unor obiective politice și nicidecum ca un scop în sine.

---

³² *Ibidem*, p. 30.

³³ *Ibidem*, p. 28.